

Barbara Regeer: "Monitoring is een integraal onderdeel van het project"

In de projecten van TransForum blijkt behoefte te zijn aan het vastleggen van leerervaringen. Hiervoor zijn monitoring projecten gestart met het Athena Institute (VU Amsterdam). Streamlining Greenport Venlo was het eerste praktijkproject dat gemonitord wordt. Onderzoekster Barbara Regeer vertelt.

Workshop van de projectgroep Streamlining Greenport Venlo.

"Streamlining Greenport Venlo is gestart in september 2005. Tegelijkertijd is ook het monitoringproject gestart. Het is een complex en uitdagend project, want het biedt de kans om nieuwe dingen te doen, op een andere manier. De nieuwe aanpak moet je zien tegen de achtergrond van ontwikkelingen in de samenleving als globalisering en individualisering. Het mode 1 versus mode 2 denken past daarin. Mode 1 staat voor gesegmenteerd en gespecialiseerd werken en denken. Bijvoorbeeld een ambtelijke omgeving, waarin mensen eigen verantwoordelijkheden en eigen portefeuilles hebben. Een mode 1 aanpak is heel geschikt voor gestructureerde problemen, maar niet voor complexe problemen. Bij mode 2 past het beeld van een netwerksamenleving, waarin kennis niet alleen bij de wetenschapper zit maar ook bij ondernemers, ambtenaren, burgers en consumenten. Het is een open en experimentele omgeving".

Hoe gaat het monitoren precies in zijn werk? Barbara: "Tijdens het proces willen we reflecteren met de deelnemers en in-

zichten verwerven voor andere mensen en toekomstige projecten. We nemen deel aan bijeenkomsten en beschrijven de leerervaringen, de keuzemomenten en de achterliggende vooronderstellingen in de vorm van Learning histories. De interviews en observaties worden thematisch geordend en we voegen daaraan meer generieke reflecties toe vanuit onze wetenschappelijke kennis van dit type processen. Door de leerervaringen van deelnemers te verwoorden kun je iemand die er niet bij was, toch iets laten ervaren van wat er gebeurd is. Zo kan, door 'vicarious learning', kennis worden overge-

dragen aan andere projecten. Inzichten en lessen die uit de monitoring naar voren komen, gaan over hoe je een identiteit voor Greenport Venlo creëert die recht doet aan de verscheidenheid aan mensen en projecten. Maar ook over hoe je een netwerk kunt opbouwen in de context van bestaande structuren. Reflecteren op het proces en leren van fouten zijn heel belangrijk. En ook inspireren, goed luisteren en vooral meedoen. Streamlining Greenport Venlo gaat vooral over enthousiaste mensen die trots zijn op hun regio en daar samen voor staan." ✿

Succes dwing je af

De glastuinbouw in Nederland is enorm innovatief. Dat wist u natuurlijk al. Dat innovatieve karakter hebben ze niet alleen te danken aan het ontwikkelen van nieuwe producten of energiezuinige, -neutrale of zelfs -leverende kassen. Ook weten onze tuinders heel goed hoe je innovatie gezamenlijk vooruit helpt. In navolging van Michael Porter, die de Nederlandse bedrijvigheid rond de bloembollen als voorbeeld opvoert van een succesvol business cluster, heeft de tuinbouw plekken aangewezen waar dat cluster zich vooral gaat ontwikkelen. Die plekken noemen we 'Greenports'. We hadden al mainports - u weet wel, Schiphol voor luchtvaart en Rotterdam voor scheepvaart - maar daar komen nu zeven 'ports' bij waarin de tuinbouw zich versneld gaat ontwikkelen. Voor vaart in de tuinbouw dus.

Net als mainports zijn Greenports zowel

aanwijsbare plekken als ideeën. We weten waar de Greenports liggen, maar we weten eigenlijk niet zo goed waar ze beginnen of ophouden. Ook niet hoe ze er uit zouden moeten gaan zien over een jaar of tien. Maar we weten wel dat een Greenport een belofte inhoudt. Een kans die we gezamenlijk tot een succes willen maken. Daar willen wij als TransForum graag actief bij betrokken zijn.

In deze nieuw vormgegeven Nieuwsbrief kunt u van die betrokkenheid wat opsnuiven. TransForum zal zeker ook de komende jaren de idee van Greenports blijven volgen en steunen. Immers, geluk (en succes) moet je afdwingen. Als Greenports daarbij kunnen helpen door als inspiratiebron en kristallisatiekern te fungeren, dan zijn ze eigenlijk nu al geslaagd. ✿

Henk van Latesteijn is algemeen directeur van TransForum

Wetenschappelijke Conferentie

TransForum nodigt u uit voor haar eerste Wetenschappelijke Conferentie, op 24 oktober 2006 van 9.00 - 18.00 uur in conferentie centrum Reehorst in Ede.

In haar wetenschappelijk programma beantwoordt TransForum onderzoeksvragen uit praktijkprojecten. Tegelijkertijd wil TransForum het bereik en de toepasbaarheid van de innovaties uit het praktijkprogramma uitbreiden door het ontwikkelen van onderliggende concepten, inzichten en methodes. Tijdens de eerste wetenschappelijke confe-

rentie wordt het wetenschappelijk programma van TransForum gepresenteerd aan een breed publiek. Verdere ontwikkeling van het programma zal worden verkend. Inzichten uit het praktijkprogramma zullen worden geanalyseerd. De conferentie zal voorstellen bespreken voor nieuwe onderzoekslijnen binnen van het wetenschappelijk programma van TransForum. Uw bijdrage wordt hooglelijk gewaardeerd. Er is ruimte voor ongeveer 200 deelnemers. Voor inschrijving en verdere informatie, ga naar: www.transforum.nl ✿

Nieuws FORUM

In dit nummer:

De nieuwsbrief van TransForum heeft een nieuw formaat, en een nieuwe naam.

In deze uitgave staan greenports centraal, en vooral het project Streamlining Greenport Venlo. Een veelomvattend project, waarin 'innovatie' en 'leren' belangrijke aspecten zijn. Lees meer in:

- ✿ Projectleider Margreeth Laurentzen vertelt over haar ervaringen
- ✿ Voorzitter Herman de Boon over het belang van greenports
- ✿ Onderzoekster Barbara Regeer licht het monitoringproject toe
- ✿ Een nieuwe collega stelt zich voor

Margreeth Laurentzen over Streamlining Greenport Venlo: "Ik verleid mensen om mee te gaan in het nieuwe denken"

In het project Streamlining Greenport Venlo zijn vier groepen deelnemers actief in een netwerk, dat de regio rond Venlo wil ontwikkelen. In economische zin, maar ook in de zin van een omgeving waar het goed toeven is, zowel nu als in de toekomst. Of, zoals de deelnemers zelf aangeven: "het gaat om waarde creëren, quality of life en leren leren". Projectleider Margreeth Laurentzen, werkzaam bij Knowhouse, vertelt over het proces en de resultaten.

Corporate Identity van Greenport Venlo.
Bron: Rik Olde Loohuis, Alterra.

"Het project Streamlining Greenport Venlo is gestart in september 2005 en loopt tot juli 2008. Of het project dan ook eindigt, is nog maar de vraag, omdat het project heel anders verloopt dan voorzien. In de praktijk blijkt dat het netwerk zich in haar eigen tempo ontwikkelt, er komen nieuwe mensen bij en anderen doen niet meer mee. De deelnemers bepalen uiteindelijk wat er gebeurt en in welke volgorde. Zo werken we nu aan het benoemen van de corporate identity. Die is belangrijk voor het positioneren van de regio, een van de doelen van dit project. De unieke kenmerken van het ge-

bied, het Duitse achterland, het grote glastuinbouwgebied, de intensieve veehouderij en de centrale ligging in het gebied tussen Luik en het Ruhrgebied, zijn er de basis van. Hoe we dit nu naar buiten brengen, wordt nog een verhaal apart. Bij een nieuwe manier van werken horen nieuwe manieren van communiceren".

Vervolg z.o.z.

Streamlining Greenport Venlo overkoept circa 50 projecten en initiatieven rond Venlo. Het doel is: een wezenlijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het netwerk Greenport Venlo. Door de verbindingen die ontstaan in het netwerk ontwikkelt de regio zich duurzaam. Het gaat niet alleen om geld verdienen. Er is veel aandacht voor kennisontwikkeling en een prettige leefomgeving. De regio positioneert zich met een gezamenlijke identiteit en een helder imago. Uiteindelijk resulteert dit alles in een regio die nationaal en internationaal op de kaart staat.

Vervolg Margreeth Laurentzen over Streamlining Greenport Venlo, pagina 1

Verbindingen leggen, maar ook deelnemer zijn in het proces

Om een innovatief proces als Streamlining Greenport Venlo goed te begeleiden, moet alle beschikbare kennis en ervaring worden gedeeld. In het projectteam werkt KnowHouse samen met de Alterra en VU en projectregisseur Peter Smeets van TransForum. Ook voor het team is dit project een zoektocht en een leerproces. Margreeth: "Als projectleider is het moeilijk te plannen en te sturen omdat je zelf deel uitmaakt van het project. Niemand is de baas. Mijn rol is het leggen van verbindingen, letterlijk en figuurlijk. Tussen partijen en deelnemers, tussen de greenport en de buitenwereld. Ik verwijs door of haal er iemand bij die over zijn ervaringen kan vertellen of wetenschappelijke kennis kan inbrengen. Ik coördineer en voer de administratie, maar ik ben ook deelnemer in het proces. Ik kan niet aan de zijlijn blijven staan, ik ben er emotioneel bij betrokken, je moet je soms

Logistiek en landbouw gaan samen in greenports.

kwetsbaar durven opstellen. Met elkaar leren we om op een nieuwe manier samen te werken. Daar passen geen traditionele strategieën en instrumenten bij, daar hebben we nieuwe organisatievormen voor nodig. Dat vereist creativiteit. Je moet mensen verleiden om mee te gaan in het nieuwe denken. Vaak kom je met z'n allen tot oplossingen. Het accent ligt op samenwerken, op de ontwikkeling van de mensen in het netwerk. Deze andere manier van werken maakt ons uniek. Het duurt misschien langer, maar het uiteindelijke resultaat wordt veel beter, daar ben ik echt van overtuigd!".

In Streamlining Greenport Venlo nemen 4 groepen deel, de vier O's:

- Overheden (provincie Limburg en diverse gemeenten in Noord-Limburg en Brabant);
- ondernemers uit agro en food in Noord-Limburg en Brabant;
- Onderwijs: o.a. Fontys Hogeschool, WUR, AOC Limburg en de Universiteit van Maastricht hebben interesse;
- Onderzoekers: o.a. Alterra en VU.

Greenports zijn broeinesten van innovatie

Nederland slijbt dicht. Mobiliteit en bereikbaarheid vormen een steeds groter probleem. De roep om een meer duurzame samenleving en in het bijzonder een meer duurzame land- en tuinbouw klinkt steeds luider. In hoeverre zijn greenports het antwoord? Herman de Boon, voorzitter van TransForum, vertelt over belang en betekenis van deze samenwerkingsverbanden.

"Greenports zijn duurzame clusters van samenhangende economische bedrijvigheid in de tuinbouw. Er wordt samengewerkt door toeleveranciers, productie, import en export, afzet, kennisleveranciers en dienstverleners. Door dicht bij elkaar te gaan zitten bereikt men positieve effecten: reductie van het aantal transportkilometers, compacter ruimtegebruik, betere en snellere kenniscirculatie en kringlopen kunnen worden gesloten".

Economisch perspectief geeft ruimte voor duurzaamheid

Het belang van greenports voor duurzame landbouw is, kortom, dat ze economisch perspectief bieden. De Boon: "Dat perspectief geeft ruimte voor duurzaamheid. Als er kansen zijn op profit moeten die ook ruimte geven voor planet en people. In het cluster word je je bewust van de relatie tussen economische groei en maatschappelijke effecten. Het is belangrijk om de drie P's (planet, people en prospe-

city) in balans te houden. Daarom worden in de greenports ook milieu- en energievraagstukken aangepakt. En worden wetenschappelijke inzichten opgebouwd, bijvoorbeeld over de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen, overheid en maatschappelijke organisaties".

Unieke combinatie

De combinatie van verschillende activiteiten en verschillende kennisbronnen maakt de greenports uniek. De Boon: "Greenports zijn broeinesten van innovatie. Hier worden nieuwe vervoersconcepten ontwikkeld, nieuwe gerobotiseerde productieprocessen, nieuwe gewassen, nieuwe kwaliteits- en energievoorzieningssysteem, nieu-

"Systeemsprongen op weg naar duurzaamheid"

we handelsvormen, nieuwe kenniscirculatiesystemen, nieuwe ontwerpen om tuinbouw in een groene omgeving in te passen. Verbindingen met andere clusters zoals mainport Schiphol en Rotterdam komen tot stand. Vanuit de Botlek wordt CO2 naar de kassen in het Westland gebracht en straks worden energieproducerende kassen gekoppeld aan de bebouwde omgeving. Dat zijn meer dan incrementele innovaties. Dat zijn systeemsprongen op weg naar meer duurzaamheid".

De inbreng van TransForum

In de Greenport Venlo neemt TransForum deel aan twee projecten: Nieuw Gemengd Bedrijf en Streamlining Greenport Venlo. Nieuw Gemengd Bedrijf richt zich op intensieve samenwerking tussen glastuinbouw, intensieve veehouderij en champignonproductie, die allerlei rest- en bijproducten onderling uitwisselen, bijvoorbeeld via co-vergisting van mest. Nieuwe technieken worden toegepast maar het gaat met name over samenwerking tussen bedrijven, de verhouding tussen de bedrijven onderling en met de overheid. In Streamlining Greenport Venlo kijken we hoe dit en andere innovatieve projecten in de regio vorm krijgen, hoe nieuwe samenwerking ontstaat tussen kennisinstellingen, overheden, bedrijven en maatschappelijke groepen.

In de eerste fase van Streamlining Greenport Venlo heeft TransForum met name aandacht gevraagd voor de rol van KnowHouse. Dat is een nieuwe organisatie die in de regio als kennismakelaar en als co-innovator optreedt en zo een belangrijke rol speelt in het invullen van Greenport Venlo. Ook wordt gekeken naar de rol die de lokale en provinciale overheid in de innovatieprocessen speelt. Wat moeten zij doen om alle projectdeelnemers in de 'meedenkmodus' te krijgen en te houden? Daarnaast draagt TransForum financieel bij.

Marian Stuiver wil ongebruikelijke kennisverbindingen leggen

Marian Stuiver is sinds 1 april Projectregisseur Wetenschap. Marian heeft Rurale Sociologie in Wageningen gestudeerd. Momenteel rondt zij haar proefschrift af over de rol van verhalen in transities, waarin ze rurale sociologie en innovatiestudies combineert. Als Projectregisseur ondersteunt Marian de Wetenschappelijk Directeuren bij het vormgeven en uitvoeren van het wetenschappelijk programma van TransForum. Wat drijft haar?

"TransForum wil door innovaties in de kennisinfrastructuur bijdragen aan de realisatie van duurzame landbouw. Daarvoor experimenteren we met nieuwe samenwerkingsverbanden om te innoveren in de agri-foodsector en de kenniseconomie. We kunnen hier spannende en ongebruikelijke kennisverbindingen tussen wetenschap, politiek en bedrijfsleven maken. Dat trekt mij aan". Diverse activiteiten staan al in de steigers. Marian: "Half juni organiseer

ik een atelier waarin we thema 1 van het wetenschappelijk programma, Beelden van Duurzame Landbouw, gaan invullen. Een atelier nodigt mensen uit om samen praktijkgericht te ontwerpen en te reflecteren op hun innovatieproces. De verbinding tussen wetenschappelijk programma en praktijkprogramma wordt hierdoor verder versterkt. Ook bereid ik het eerste Wetenschappelijk Congres van TransForum voor. Dat wordt heel interessant".

Niet in bestaande structuren denken, maar nieuwe begrippen introduceren

Onderzoeker Remco Kranendonk weet veel van Communities of Practice. Hij neemt deel aan Streamlining Greenport Venlo en werkt mee aan het opzetten van het netwerk en de community of practice. Over hoe dat gaat vertelt Remco: "Een Community of Practice is een groep mensen van verschillende achtergronden die werkt aan gedeelde ambities. De ambitie van Streamlining Greenport Venlo is het uitwerken van Greenport Venlo. Al doende leren we een gemeenschap te vormen, bouwen we een gezamenlijke identiteit met beelden en verhalen en werken we aan betekenisvorming. Zo krijgen we een beeld van wat de Greenport zou kunnen zijn en hoe bij te dragen aan de realisatie ervan".

Inspireren en aanjagen

Om de community op te bouwen moet er veel gebeuren. Remco: "We willen een steunpunt instellen, om het netwerk te inspireren en het proces aan te jagen. Daarbij willen we niet in bestaande structuren denken, maar nieuwe begrippen introduceren. Een kennismakelaar gaat de kennis documenteren en mensen trainen en coachen. Een procesmanager moet bijeenkomsten organiseren waardoor de betrokkenheid en het netwerk verbeteren. En een subsidiemanager zal het gezamenlijk budget beheren of venture capital aantrekken. Daarnaast worden verbindingsofficieren voor elke groep deelnemers aangesteld". De belangrijkste onderwerpen van de Com-

munity of Practice zijn: regiomanagement, regiobranding, regionaal kennismanagement en regionaal ontwerpen. Remco: "Aan regiobranding, het zoeken naar een gezamenlijke identiteit en imago voor de regio, is al veel gedaan. Kennismanagement houdt in dat informatie over de regio wordt verzameld en gecombineerd. Voor het stromen van de kennis kunnen we bijvoorbeeld een virtuele ontmoetingsplaats maken. Regionaal ontwerpen heeft nu vooral betrekking op de logistiek en de hardware. De ambitie is om een aantrekkelijk woon-werklandschap te maken, met hoge ruimtelijke kwaliteit. In overleg met de regio zal dit nieuwe landschap vorm zal worden gegeven".